

Johan von Bülow var Frederik 6.s lærer og blev efter statskuppet i 1784 hans hofmarskal, hvilket han var frem til 1793. Han stod i tæt kontakt med tidens fremmeste mænd, hele tiden i berøring med periodens reformbestræbelser. Det er altså en centralt placeret persons samlinger, der med denne nye, præcise registrant gøres let tilgængelige.

Indholdet er beslægtet med Ove Mallings meget mere benyttede samling, men også med finansarkivernes forskellige Schimmelmanna og Martfeldts papirer. Forskellen er især, at Bülow har efterladt sig mange flere private papirer og korrespondance med damer som Charlotte Dorothea Biehl og en lang række politiske kanoner. Man kan godt blive lidt nysgerrig efter at få

at vide, hvorfor Bülow har fået mere end 60 breve fra en provo som N.D. Riegels. Faren ved samlinger som Bülows er, at man bliver forledt af dem og glemmer at orientere sig i andre kildesamlinger. Fordi det hele virker så komplet. Men det er det ikke, ofte er det ikke engang originaler, men afskrifter af akter, der også findes i regeringsarkiverne. Det kan kun anbefales at søge efter originalerne, for det er mange gange den eneste måde, man kan nærme sig kildernes ophavssituation på. Fordelen ved samlinger – og ved en god registrant som denne – er især, at man bliver opmærksom på akter, der ellers kun ville være en anonym journalsag i et ministerielt arkiv.

Søren Bitsch Christensen

HISTORIEVIDENSKAB

Vagn Oluf Nielsen: *Ungdom og Historie i Danmark*. (Institut for Humanistiske Fag, Danmarks Lærerhøjskole, 1998). 155 s.

Magne Angvik og Vagn Oluf Nielsen (red.): *Ungdom og Historie i Norden*. (Fagbokforlaget, Bergen-Sandviken, 1999). 228 s., 295 NOK.

Hvordan står det egentlig til med den historiske bevidsthed og politiske dannelse hos den opvoksende generation? Dette spørgsmål blev i 1995 gjort til genstand for en omfattende empirisk undersøgelse blandt europæiske skoleelever fra folkeskolens afsluttende klasser. I alt deltog 31.000 elever og 1.250 af deres lærere fra 26 forskellige lande. Disse skulle så besvare et omfattende spørgeskema bestående af 72 hovedspørgsmål, næsten alle med en række underspørgsmål, så der i alt var tale om

ca. 370 forskellige spørgsmål. Disse kan dernæst opdeles i forskellige underkategorier: 1) de unges historiebevidsthed og historiesyn, 2) deres viden om og interesse for historien, 3) deres historieundervisning og dens lærere, 4) deres overordnede politiske holdninger og 5) deres mening om en række aktuelle, politiske spørgsmål.

Resultatet af denne undersøgelse blev publiceret to år senere i et stort tobindsværk på mere end 900 sider, redigeret af Magne Angvik og Bodo v. Borries med den dækkende titel: *Youth and History. A Comparative European Survey on Historical Consciousness and Political Attitudes among Adolescents*. For danske historikere, lærere og andre interesserede foreligger desuden to centrale bøger, nemlig de, som her skal anmeldes.

Vagn Oluf Nielsen, der er lektor ved

Danmarks Lærerhøjskole i København, var den danske leder af projektet, og i sin bog gør han rede for undersøgelsen, dens forløb og resultater i Danmark. Her deltog i alt 851 elever fra 519 klasser samt 43 af deres historielærere, alle omhyggeligt udvalgt, så materialet blev repræsentativt. Bogen er meget læsevenlig, giver et godt overblik og en klar indsigt. Vagn Oluf Nielsen formår med sikker hånd at lede læseren gennem det omfattende materiale og fremdrager kyndigt og overbevisende, hvorfor og hvorledes de 370 spørgsmål kan bruges til at belyse dette eller hint aspekt af elevernes historiske bevidsthed og politiske dannelse. Endvidere sørger han for overalt omhyggeligt at gøre rede for sine begreber og formår også her at gøre de ofte noget abstrakte begreber og problemstillinger klare og lade dem udkrystallisere sig i nogle af spørgeskemaets konkrete spørgsmål. Til gengæld savner jeg ind imellem mere markante tolkninger og synspunkter.

I *Ungdom og Historie i Norden* er formålet et lidt andet, nemlig at sammenligne de nordiske elevers besvarelser, dels indbyrdes, dels i forhold til resten af Europa. Bogen er en antologi, hvor i alt ti forskere i hver sin artikel analyserer et udvalgt aspekt. Dette har naturligt nok medført en dyberegående analyse af stoffet, hvor der i højere grad fremkommer markante tolkninger, skarpere synspunkter og mere perspektiverende konklusioner. Til gengæld drejer ca. halvdelen af bogens artikler sig om de unges politiske dannelse, og disse artikler har tydeligvis en mere samfundsvidenskabelig indfaldsvinkel til emnet, idet de ofte forfølger særlige sociologiske eller politologiske problemstillinger og inddrager sådanne teorier.

Lad mig dernæst opregne nogle af undersøgelsens vigtigste resultater:

De fleste elever har udmærket forstået, at historien ofte kan give vigtig vi-

den om forhold og problemer i dagens samfund og tillige »lærerige eksempler på, hvad der er rigtigt eller forkert, godt eller dårligt«. De er derimod mere usikre på, hvorvidt den også er relevant i forhold til deres eget liv, samt hvilken betydning den kan have for fremtiden. De opfatter den historiske udvikling således, at den især formes af tekniske, økonomiske og sociale forhold, mens de store personligheder har mindre betydning. De er generelt set optimistiske med hensyn til fremtiden, især når det drejer sig om deres eget liv og land.

Deres interesse for historien både som fag og emne er desværre noget behersket; men på den anden side er de egentlig ganske godt tilfredse med deres læreres indsats i historietimerne, ligesom disse heller ikke finder, at elevernes manglende interesse udgør noget større problem. Eleverne er især interesseret i emner, som ligger nær deres egen tid, drejer sig om landets eller Europas historie og handler om de store begivenheder eller konkrete forhold inden for socialhistorien. Deres viden er egentlig ganske god, når det drejer sig om den overordnede udvikling inden for det økonomiske, teknologiske og kulturelle område, men klart utilfredsstillende angående den politiske historie.

Lærerne selv ser formålet med deres undervisning således, at de i prioriteret rækkefølge gerne vil: gøre eleverne demokratiske, vise hvorledes historien forklarer nutiden, give eleverne faktisk viden samt lade dem blive fascineret af historiens begivenheder og forløb. Elevernes oplevelse er imidlertid kun, at deres timer bliver styret af ønsket om indlæring af viden og domineret af en meget traditionel gennemgang af lærebogen. I stedet skulle man i højere grad inddrage historiske dokumentarfilm samt besøge museer og andre historiske steder, thi disse erklærer eleverne, at de både har stor glæde af og tillid til, lige-

som de også burde give anledning til en god samtale om historien og dens forløb. De danske lærere er dog bedre end andre til at benytte forskellige medier og arbejdsformer, ligesom de også lægger stor vægt på at diskutere forskellige forklaringer. Til gengæld ligger de danske elevers svar ofte en anelse under det nordiske gennemsnit.

Set i et mere overordnet perspektiv er hovedkonklusionerne disse: Der råder en udpræget homogenitet blandt de unge i både Danmark, Norden og resten af Europa, når det drejer sig om deres historiebevidsthed og dennes centrale komponenter, nemlig deres opfattelse af historiens betydning og udvikling, deres historiske interesse og viden samt deres historieundervisning og dens lærere. De unge tænker ganske enkelt stort set ens i forhold til alle disse aspekter. Og ved et nærmere eftersyn viser det sig, at denne historiebevidsthed slet ikke er så ringe endda, og i hvert fald langt fra så ringe, som ofte hævdet i både private og offentlige debatter. Thi efter at have læst de to bøgers mange delanalyser og statistikker må man konkludere, at der egentlig er meget godt og glædeligt at sige om de unges historiebevidsthed og dennes komponenter. Naturligvis findes der også mange skuffelser i deres svar. Men hvad kunne vi egentlig forvente? Der er jo trods alt kun tale om store børn på 15 år. Hvor vidende og engagerede var vi egentlig selv i deres alder? Desuden må

vi gøre os klart, at historie både som fag og emne kun udgør ét aspekt af deres livsverden, hvor mange andre fag, emnekredse og interessefelter, som også er vigtige, ikke mindst i deres egen selvforståelse, maser sig på, kræver opmærksomhed og engagement. Og dette gælder, hvad enten vi bliver inden for skolens fire væge eller bevæger os uden for til elevernes øvrige livsverden.

Nogle tilsvarende konklusioner gælder faktisk også undersøgelsens andet hovedspørgsmål, nemlig de unges politiske dannelse. Thi også her råder der en udpræget homogenitet både i deres overordnede holdninger og i deres meninger om en række konkrete, politiske spørgsmål. Det er de samme tendenser, vi gang på gang finder i deres svar, uanset om de kommer fra Danmark, Norden eller resten af Europa.

Mindst lige så interessant er den anden hovedkonklusion, nemlig at de unge politisk set tænker en del anderledes end de forrige generationer. De tænker nemlig ikke længere i politiske konflikter og ideologiske alternativer. I deres verden står i stedet en række centrale, men meget forskellige politiske værdier side om side, og de søger da at kombinere disse, på én gang åbent og fleksibelt, men også famlende og usikkert og altid parat til at revidere kombinationen, hvis noget nyt og betydningsfuldt skulle dukke op.

Hans Henning Work

SLESVIG OG HOLSTEN

Jørgen Kreutzmann (udg.): *Når retsind fører ordet. Mathias Mygind – En sønderjyde i 1. Verdenskrig. Dokumentarroman fra Østfronten baseret på breve og dagbøger.* (Odense Uni-

versitetsforlag, 1999). 274 s., 250 kr.

Gårdejer Mathias Mygind fra Øster-Lindet (20 km vest for Haderslev) blev